

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

העלאת גיל הפרישה לנשים

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 64 08 240 / 1

פקס: 02 - 64 96 103

www.knesset.gov.il/mmm

כתיבה: שלי מזרחי סימון

אישור: שרון סופר, ראש צוות בכירה

י"ג בתמוז תשע"ה

30 ביוני 2015

מסמך זה נכתב לקראת כנס בנושא "העלאת גיל הפרישה לנשים". במסמך יוצג רקע כללי בנושא וכן נתונים אודות שוק התעסוקה ובכלל זה שיעורי תעסוקה בקרב גברים ובקרב נשים, משלחי יד ופערי שכר. כמו כן, יוצג ניתוח ההיבטים השונים של דחיית גיל הפרישה לנשים. יצוין כי מסמך זה מעדכן מסמכים קודמים של מרכז המחקר והמידע של הכנסת אשר נכתבו בנושא.¹

1. גיל הפרישה לנשים – רקע כללי

בשנת 2004 התקבל בכנסת חוק גיל הפרישה, התשס"ד-2004 (להלן: החוק), הקובע את גיל הפרישה לגברים ולנשים. חוק זה הוא למעשה יישום של המלצות הוועדה הציבורית לבחינת גיל הפרישה מעבודה (ועדת נתניהו).²

לעניין גיל הפרישה יש להבהיר כמה הגדרות המופיעות בחוק:³

☒ **גיל הפרישה** הוא הגיל שבהגיעו אליו זכאי אדם לפרוש מעבודתו בשל גילו ולקבל, בהתקיים התנאים הקבועים לכך על פי דין או הסכם, גמלה בשל פרישתו מעבודתו.

☒ **גיל פרישת חובה** הוא הגיל שבהגיעו אליו ניתן לחייב עובד לפרוש מעבודתו בשל גילו (כיום גיל 67 הן לגברים והן לנשים).

☒ **גיל הפרישה המוקדמת** הוא הגיל שבהגיעו אליו זכאי אדם לקבל גמלה, בהתקיים התנאים הקבועים לכך על פי דין או הסכם, מחמת פרישתו מעבודתו בשל גילו אף בטרם הגיעו לגיל הפרישה (כיום גיל 60).

יודגש כי מסמך זה עוסק בהיבטים הנוגעים לגיל הפרישה הרגיל ואינו דן בהיבטים הרלוונטיים לגיל פרישת חובה ולגיל הפרישה המוקדמת.

בהתאם לחוק, **גיל הפרישה לגברים הועלה מ-65 ל-67 במהלך מדורג, שהתפרס על פני כמה שנים והסתיים בשנת 2009.** לעניין גיל הפרישה לנשים, נקבע בחוק כי הוא יועלה בהדרגה מ-60 ל-62 (עד סוף שנת 2011), בכפוף להוראות פרק ד'. פרק ד' דן בגיל הפרישה לנשים שנולדו בשנת 1950 ואילך. על-פי האמור בפרק זה, **הוטל על שר האוצר להקים ועדה ציבורית לבחינת גיל הפרישה לאשה שנולדה בשנת 1950 ואילך.** על-פי המתווה שנקבע בחוק, על הוועדה היה להגיש המלצותיה לשר האוצר עד 20 ביוני 2011, ולאחר בחינת ההמלצות על שר האוצר היה להגיש את המלצותיו לוועדת הכספים של הכנסת עד ל-20 בספטמבר 2011. ועדת הכספים נדרשה לדון בהמלצות שר האוצר ולקבוע אם היא מאמצת אותן עד ה-31 בדצמבר 2011. **בחוק נקבע כי אם ועדת הכספים לא תאשר את ההמלצות לשינוי גיל הפרישה לנשים, גיל הפרישה ימשיך לעלות בהדרגה לגיל 64, בהתאם למפורט בחלק ב' לתוספת לחוק.** המשמעות היא **שלכאורה נוצר מנגנון אוטומטי להעלאת גיל הפרישה לנשים לגיל 64, אלא אם כן שר האוצר ימליץ בפני הכנסת לשנות זאת וועדת הכספים תאשר את ההמלצה.** בחודש מרס 2011 מונתה לנושא ועדה ממשלתית בראשות מר אודי ניסן. בהקשר זה נציין כי עד להקמת הוועדה הוגשו כמה הצעות חוק פרטיות המבקשות לבטל את ההעלאה האוטומטית לגיל 64 (בין היתר עקב אי-הקמת הוועדה) ולהשאיר את גיל הפרישה לנשים על 62,⁴ וב-9 במרס 2011 אישרה הכנסת בקריאה טרומית את אחת מהצעות

¹ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, [השפעת דחיית גיל הפרישה על נשים](#), כתבה מיכל טביביאן-מזרחי, 21 בדצמבר 2003; מרכז המחקר והמידע של הכנסת, [דחיית גיל הפרישה לנשים – נתוני רקע והשלכות](#), כתב אליעזר שוורץ, 28 במרס 2011.

² נציין כי לוועדת נתניהו קדמו כמה ועדות שדנו בגיל הפרישה הרצוי. מרכז המחקר והמידע של הכנסת, [דחיית גיל הפרישה לנשים – נתוני רקע והשלכות](#), כתב אליעזר שוורץ, 28 במרס 2011.

³ חוק גיל פרישה, תשס"ד-2004.

⁴ לדוגמה הצעת חוק גיל פרישה (תיקון – ביטול העלאה אוטומטית של גיל הפרישה), התשע"א-2010, פ/2688/18 של ח"כ חיים אורון, אילן גילאון, חיים כץ וקבוצת חברי הכנסת. הצעת חוק גיל הפרישה (תיקון – גיל הפרישה לנשים), התשע"א-2011, פ/2975/18 של ח"כ דליה איציק.

החוק.⁵ הצעת החוק אושרה בתמיכת הממשלה, בכפוף לכך שהמשך הליך החקיקה (אם יידרש) לא יהיה מיידי ויושהה עד לאחר הגשת המלצות הוועדה הציבורית.

הוועדה הגישה את המלצותיה ביוני 2011 לפיהן יש להעלות את גיל הפרישה לנשים לגיל 67. עם זאת בדיון בוועדת הכספים צוין כי שר האוצר דאז, יובל שטייניץ, ממליץ להעלות את גיל הפרישה ל-64.⁶ בשנה זו, בניגוד להמלצות ועדת ניסן, תוקן החוק ועודכנו בו התאריכים הנוגעים להעלאת גיל הפרישה ל-64. כך, נקבע כי תוקם ועדה ציבורית על ידי שר האוצר שתגיש את מסקנותיה לשר בנוגע לגיל הפרישה לנשים עד ליום 30.6.2016 וכי המסקנות יובאו לאישור ועדת הכספים עד ליום 30.9.2016. ועדת הכספים אמורה להחליט בנושא עד ליום 31.12.2016. אם ועדת הכספים לא תאשר את המלצות הוועדה, גיל הפרישה ימשיך לעלות בהדרגה לגיל 64 כמפורט בתוספת לחוק. קרי, בהעדר החלטה אחרת, בשנת 2017 יעלה גיל הפרישה לנשים ל-64. יצוין כי העלאת גיל הפרישה מתבטאת בדחיית גיל הזכאות לפנסיה תעסוקתית ולקצבת זקנה שמונתית במבחן הכנסות.

2. נתוני תעסוקה ושכר

לגיל הפרישה השפעה ישירה על תחומים שונים, לרבות נתוני תעסוקה וחיסכון פנסיוני, ולמעשה מדובר בהשפעה הדדית, שכן לנתוני התעסוקה וחיסכון הפנסיוני השפעה ישירה על קביעת גיל הפרישה האופטימלי. בדיונים שהתקיימו בעבר בנושא גיל הפרישה הועלו טענות אשר לאפשרויות התעסוקה של עובדים מבוגרים בכלל ושל עובדות מבוגרות בפרט, וכן בדבר אפשרויות המועסקים לצבור חיסכון פנסיוני ראוי. בפרק זה יוצגו נתוני תעסוקה שונים הרלוונטיים לדיון ובכלל זה שיעורי תעסוקה לפי מין ולפי גיל, משלחי יד ופערי שכר.

2.1. שיעורי תעסוקה

שיעורי ההשתתפות של נשים בכוח העבודה קטנים משיעורי ההשתתפות של גברים זה שנים רבות. עם זאת, הפער בין נשים לגברים בשיעור ההשתתפות הצטמצם בעשורים האחרונים. במחקרים שונים נמצא כי הפערים בין נשים לגברים בשיעור ההשתתפות בכוח העבודה באוכלוסייה היהודית הולכים ומצטמצמים, וכיום הפערים העיקריים בין נשים לגברים נוגעים בעיקר למאפייני התעסוקה ולאיותה, ובכלל זה מספר שעות העבודה השבועיות, רמת השכר ואפשרויות הקידום. לעומת זאת, במגזר הערבי עדיין יש פערים של ממש בין נשים לגברים בשיעור ההשתתפות בכוח העבודה.⁷ לוח 1 מציג מספר נתונים אודות שיעורי התעסוקה בשנת 2014.

לוח 1 – שיעורי תעסוקה כלליים, 2014⁸

מדד	גברים		נשים	
	בני 15 ומעלה	בני 25-64	בנות 15 ומעלה	בנות 25-64
שיעור ההשתתפות בכוח העבודה	69.5%	85%	59.2%	75%
שיעור הבלתי מועסקים בכוח העבודה	5.9%	5%	5.9%	5%
שיעור התעסוקה	65.4%	80%	55.7%	71%

⁵ הצעת חוק גיל פרישה (תיקון – ביטול העלאה אוטומטית של גיל הפרישה), התשע"א-2010, פ/2688/18, של חה"כ חיים אורון, אילן גילאון, חיים כץ וקבוצת חברי הכנסת.

⁶ ועדת כספים, פרוטוקול מס' 1,888, הודעת שר האוצר בדבר המלצות הוועדה הציבורית לבחינת גיל הפרישה לנשים בהתאם לסעיף 9(ב) לחוק גיל פרישה, התשס"ד-2004. 2. גיל הפרישה לנשים ומצב הקרן לנפגעי העלאת גיל הפרישה במקצועות שוחקים הצעתה של חברת הכנסת פניה קירשנבאום. 3. העלאת גיל הפרישה לנשים הצעתה של חברת הכנסת זהבה גלאון, 15 בנובמבר 2011.

⁷ משרד הכלכלה, החוק לעידוד של שילוב וקידום נשים בעבודה והתאמת מקומות עבודה לנשים, תשס"ח-2008 – דוח המועצה הציבורית לשילוב וקידום נשים בעבודה – המלצות ליישום החוק, אוגוסט 2013; אסנת פיכטלברג-ברמץ ורונית הריס, "נשים בהשוואה לגברים בעולם העבודה", מינהל מחקר וכלכלה במשרד הכלכלה, 2011.

⁸ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, נתונים מסקר כוח אדם לחודש דצמבר, לרבעון הרביעי ולשנת 2014, 29 בינואר 2015.

לוח 2 להלן מציג את נתוני התעסוקה של העובדים בגילאים המבוגרים יותר.

לוח 2 – שיעור המשתתפים בכוח העבודה לפי מין ולפי גיל, 2013-2015 (ינואר-מרס)⁹

גיל									שנה	
+70	69-65	64-60	59-55	54-45	44-35	34-25	24-18	17-15		
14.2%	49.5%	71.1%	81.7%	85.5%	89.8%	84.2%	69.3%	11.7%	גברים	2013
4.2%	27.0%	50.7%	67.2%	75.3%	77.7%	77.6%	64.9%	11.4%	נשים	
13.5%	50.2%	71.4%	80.7%	85.7%	90.2%	84.5%	69%	12.1%	גברים	2014
4.2%	28%	51.2%	69.1%	76.0%	78.9%	79.7%	65.5%	12.2%	נשים	
15.0%	45.9%	73.8%	79.1%	85.8%	89.9%	84.9%	67.1%	8.9%	גברים	2015 (ינואר-מרס)
5.7%	27.9%	52.0%	71.7%	76.6%	79.1%	77.5%	64.2%	9%	נשים	

מהנתונים בלוח עולה כי מגיל 45 ואילך חלה ירידה בשיעורי ההשתתפות בכוח העבודה הן בקרב גברים והן בקרב נשים. מגמת ירידה זו בולטת עוד יותר מגיל 55, ובקרב הנשים הירידה ניכרת יותר מאשר בקרב הגברים. לדוגמה, הפער בשיעור הגברים בכוח העבודה בהשוואה בין הגילאים 54-45 ל-60-64 היה בשנת 2014 14.3 נקודות האחוז, ואילו בקרב נשים עמד פער זה על 24.8 נקודות. עם זאת יש לציין כי ייתכן וחלק מההסבר לפער זה נעוץ בעובדה כי כיום גיל הפרישה לנשים נמוך מגיל הפרישה לגברים.

מניתוח הסיבות לאי-השתתפות בכוח העבודה של גברים ונשים בני 55-64 עולים הנתונים שלהלן:¹⁰

- הסיבות העיקריות לאי-השתתפות בקרב גברים הן מחלה או נכות (50%) וגיל מבוגר או גמלאות (32%).
- הסיבות העיקריות לאי-השתתפות בקרב נשים הן גיל מבוגר או גמלאות (41%), מחלה או נכות (כ-25%) וטיפול בילדים או במשק-הבית (כ-23%).
- כ-3% מהגברים וכ-1.7% מהנשים בגילאים אלו ציינו כי הסיבה לכך שאינם משתתפים בכוח העבודה היא שהם חיפשו עבודה ולא מצאו. שיעור זה גבוה יותר בקרב בני 45-54, והוא עומד על כ-4% בקרב הגברים וכ-3% בקרב הנשים.

2.2. משלחי יז

בבחינת שיעורי התעסוקה וגיל הפרישה הרצוי יש מקום לבחון גם את הענפים שבהם העובדים מועסקים, שכן ייתכן שיש לקבוע את גיל הפרישה גם לנוכח סוג העבודה, בעיקר אם מדובר במקצוע שוחק (פיזית או נפשית).

על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בשנת 2014 כ-32% מהנשים המועסקות בישראל עסקו בשישה משלחי יז "נשיים" המתאפיינים בשכר נמוך, ובהם טיפול, תחומי הוראה ומזכירות.¹¹ בכל אחד ממשלחי היד

⁹ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, רבעון סקרי כוח אדם, ינואר-מרס 2015, לוח 1.10.

¹⁰ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, סקרי כוח-אדם 2012, לוח 1.3, 24 בפברואר 2015. השיעורים הם מתוך האוכלוסייה שאינה בכוח העבודה בהתאם למין הרלוונטי.

¹¹ ששת משלחי היד: מטפלים סיעודיים במשקי בית; מנהלי חשבונות; עובדי הוראה בבתי-ספר ובגני-ילדים; עובדי מזכירות; מוכרים וזבנים. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, לקט נתונים לרגל יום האישה הבין-לאומי 2015, 4 במרס 2015.

הללו היו הנשים שני שלישי או יותר מהמועסקים.¹² לעומת זאת, בתחום ההיי-טק, הנחשב משלח יד "גברי", היה שיעור הנשים 35.5% מכלל המועסקים בתחום זה.¹³

לוח 3 להלן מציג את התפלגות העובדים המבוגרים בשנת 2012 לפי ענפים.

לוח 3 – ענפי העבודה העיקריים של עובדים מבוגרים יחסית בשנת 2012¹⁴

נשים			גברים			ענף
65 ומעלה	64–55	54–45	65 ומעלה	64–55	54–45	
7.7%	7.7%	8.7%	18.2%	23.7%	20.0%	תעשייה (כרייה וחרושת)
-	0.7%	0.7%	4.9%	6.9%	8.6%	בינוי (בנייה ועבודות הנדסה אזרחית)
10.1%	7.3%	9.7%	14.5%	11.1%	14.2%	מסחר סיטוני וקמעוני ותיקונים
12.9%	9.5%	10.8%	21.6%	14.9%	13.5%	שירותים עסקיים
16.2%	21.6%	22.9%	8.1%	6.8%	6.3%	חינוך
28.0%	25.5%	20.6%	6.3%	6.3%	5.7%	שירותי בריאות, רווחה וסעד
8.8%	6%	5.6%	4.7%	4.8%	4.5%	שירותים קהילתיים, חברתיים, אישיים ואחרים
14.7%	20.5%	19.9%	18.9%	24.4%	24.9%	אחר

מהנתונים בלוח עולה שיש הבדלים בין ענפי התעסוקה העיקריים של גברים ונשים. ענפי התעסוקה העיקריים של הגברים הם תעשייה, מסחר ושירותים עסקיים, ואילו הענפים העיקריים של הנשים הם חינוך ושירותי בריאות, רווחה וסעד.

2.3. פערי שכר

על-פי נתוני הלמ"ס, בשנת 2013 ההכנסה החודשית הממוצעת ברוטו מעבודה שכירה של גבר הייתה 10,683 ש"ח, והכנסתה של אישה – 7,280 ש"ח. כלומר הכנסת האישה הייתה 68% מהכנסת הגבר.¹⁵ עם זאת, בשני העשורים האחרונים הצטמצם הפער בין המינים בהכנסה החודשית – בתחילת שנות ה-90 הכנסתה של אישה שכירה הייתה 57% מהכנסת הגבר בלבד.¹⁶

הגורמים לפערי השכר הם בין השאר ההבדלים במספר שעות העבודה הממוצע בשבוע. גברים שכירים עובדים בממוצע 45.8 שעות שבועיות, ואילו נשים שכירות עובדות 37.1 שעות. בחישוב השכר בעבור שעת עבודה הפער בין נשים לגברים מצטמצם מעט אך אינו נעלם: ההכנסה לשעה של אישה היא 85% מהכנסה לשעה של הגבר (גבר שכיר מרוויח 55.4 ש"ח לשעה בממוצע ואישה שכירה – 47.4 ש"ח בממוצע).¹⁷

¹² הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [לקט נתונים לרגל יום האישה הבין-לאומי 2015](#), 4 במרס 2015.

¹³ שם.

¹⁴ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [סקרי כוח-אדם לשנת 2012](#), לוח 2.3, 24 בפברואר 2015.

¹⁵ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [לקט נתונים לרגל יום האישה הבין-לאומי 2015](#), 4 במרס 2015.

¹⁶ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [לקט נתונים לרגל יום האישה הבין-לאומי](#), 6 במרס 2013.

¹⁷ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [לקט נתונים לרגל יום האישה הבין-לאומי 2015](#), 4 במרס 2015.

פערי שכר קיימים גם במגזר הציבורי, הנחשב מקום עבודה ידידותי לנשים, ובייחוד לאימהות.¹⁸ השכר הממוצע של נשים בשירות המדינה נמוך מהשכר הממוצע של גברים. כך, בשנת 2013 השכר הפנסיוני הממוצע¹⁹ בעבור משרה מלאה של נשים היה נמוך בכ-13.5% מהשכר הפנסיוני הממוצע בעבור משרה מלאה של גברים (8,962 ש"ח לחודש לאישה במשרה מלאה לעומת 10,366 ש"ח לגבר במשרה מלאה). בשכר ברוטו הכולל רכיבים פנסיוניים הפער בין גברים לנשים גדול אף יותר – כ-21% (13,813 ש"ח לנשים לעומת 17,444 ש"ח לגברים). הפער הגדול יותר בשכר ברוטו נובע בין היתר מרכיב השכר שעות נוספות, שבו התשלום הממוצע שקיבלו הנשים היה כמחצית מזה שקיבלו גברים (1,987 ש"ח לחודש לנשים לעומת 4,067 ש"ח לחודש לגברים).²⁰ מהנתונים המוצגים בדוח עולה כי מאז סוף שנות ה-90 לא חלו שינויים של ממש בפערים בין שכר הגברים לשכר הנשים בשירות המדינה, אם כי הפערים בכל רכיבי השכר הצטמצמו.²¹

לוח 4 להלן מציג את נתוני ההכנסה של גברים ונשים שכירים על-פי ענפים כלכליים לשנת 2013.

לוח 4 – הכנסה חודשית ממוצעת (ברוטו) לפי ענפי הכלכלה (בש"ח), 2013²²

ענף כלכלי	גברים	נשים	יחס ההכנסה ²³
כללי	10,411	7,012	1.48
תעשייה (כרייה וחרושת)	12,198	8,314	1.46
בינוי (בנייה ועבודות הנדסה אזרחית)	7,666	7,461	1.02
מסחר ותיקון כלי-רכב	8,676	5,613	1.54
חינוך	9,363	7,073	1.32
שירותי בריאות, רווחה וסעד	12,763	6,882	1.85
שירותים קהילתיים, חברתיים, אישיים ואחרים	8,022	5,364	1.49

מהנתונים שבלוח עולה שיש פערי הכנסות ניכרים בין גברים לנשים בענפים השונים. פערים אלו קיימים הן בענפים הנחשבים ענפי תעסוקה עיקריים לגברים (תעשייה ומסחר), והן בענפים הנחשבים ענפי תעסוקה עיקריים לנשים (חינוך ושירותי בריאות, רווחה וסעד). בהקשר זה נציין כי לרמת ההכנסה השפעה ישירה על רמת ההכנסה בגיל הזקנה בעיקר בהכנסה מהחיסכון הפנסיוני.

¹⁸ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, [פערי שכר בין גברים לנשים במגזר הציבורי: ממצאים מתוך דוח הממונה על השכר במשרד האוצר לשנת 2010](#), כתבה אורלי אלמגור-לוטן, 13 בנובמבר 2011.

¹⁹ שכר פנסיוני הוא חלק השכר המשמש בסיס לניכוי ולהפרשה לקופת גמל לשכירים. רכיבים אלו כוללים את רכיבי השכר הקבועים של העובד, כגון שכר יסוד ותוספת ותק.

²⁰ משרד האוצר, אגף שכר והסכמי עבודה, [דין וחשבון על הוצאות השכר בשירות המדינה, בגופי הביטחון ובשירות בתי-הסוהר לשנת 2013](#), דצמבר 2014.

²¹ הפער בין גברים לנשים בשכר הפנסיוני קטן בכ-8 נקודות האחוז, הפער בשכר ברוטו הצטמצם ב-2 נקודות האחוז, הפער בשעות הנוספות הצטמצם בכ-6 נקודות האחוז והפער בהחזר ההוצאות הצטמצם אף הוא בכ-20 נקודות האחוז. שם.

²² הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הכנסות של שכירים מסקר הוצאות משק הבית 2012, 5 בנובמבר 2014.

²³ יחס ההכנסה – היחס המתקבל מחלוקת הכנסת הגברים בהכנסת הנשים.

3. היבטים שונים של דחיית גיל הפרישה לנשים

פרק זה יציג בקצרה את הנימוקים בעד ונגד העלאת גיל הפרישה לנשים כפי שהופיעו במסקנות הוועדה הציבורית, בהצעת החוק הממשלתית, ובדיונים שהתקיימו בוועדות השונות.²⁴

3.1. טיעונים בעד העלאת גיל הפרישה

☒ **צמצום הפער בין גברים לנשים בשוק העבודה**, שכן פרישת הנשים בגיל מוקדם יותר עשויה להשפיע על החלטות המעסיקים הן לעניין העסקה או פיטורים של עובדים והן לעניין קידום עובדים. כמו כן, במקרים רבים נשים מצטרפות לשוק העבודה באופן מלא בגיל מאוחר יחסית (בגין לידות וגידול ילדים), ולכן דחיית גיל הפרישה תאפשר פיתוח קריירה לתקופה ארוכה יותר וכך תתרום לסיכויי הקידום.

☒ **הגדלת ההסתברות שגברים ונשים מבוגרים ישתתפו בכוח העבודה**. בהקשר זה נציין כי מנתוני בנק ישראל לשנת 2014 בדבר העלאה קודמת של גיל הפרישה והשפעתו על ההכנסות, עולה כי ככלל שיעור השכירים בקרב גברים ונשים סביבות גיל הפרישה²⁵ גדל לאחר העלאת גיל הפרישה, אולם מגמה זו אינה זהה בקרב גברים ובקרב נשים; הגידול המשמעותי ביותר התרחש בקרב גברים שכירים בעלי הכנסה גבוהה (מ-10% ל-19%) ואילו בקרב נשים שכירות בעלות הכנסה גבוהה חל הגידול המתון ביותר (מ-17% ל-20%).²⁶

☒ **הגדלת החיסכון הפנסיוני** - כתוצאה מהמעבר לשיטת הפנסיה הצוברת, לגיל הפרישה יש השפעה משמעותית יותר על גובה הקצבה שתשולם. ככל שהפרשות החודשיות יהיו גבוהות יותר (כלומר השכר גבוה יותר) ולמשך תקופה ארוכה יותר (שנות עבודה רבות יותר), הקצבה החודשית שתשולם בגיל הזקנה תהיה גבוהה יותר. עם זאת חשוב לציין כי הגדלת הקצבה החודשית בשל דחיית גיל הפרישה מותנית בכך שהעובדת תמשיך לעבוד, כלומר שיהיו מקומות עבודה זמינים לעובדות מבוגרות. נוסף על כך, לשיעור ההפרשה החודשי השפעה ישירה על הסכום הנצבר, וממילא על הקצבה העתידית.

☒ **ההתמודדות עם העלייה בתוחלת החיים**, שמשמעותה מבחינה כלכלית מספר שנים רב יותר שבהן ההישענות הכלכלית היא על בסיס הפנסיה ולא על בסיס משכורת. לוח 5 שלהלן מציג את תוחלת החיים בקרב גברים ונשים בישראל לאורך השנים.

²⁴ להרחבה ראו: מרכז המחקר והמידע של הכנסת, [השפעת דחיית גיל הפרישה על נשים](#), כתבה מיכל טביביאן-מזרחי, 21 בדצמבר 2003; מרכז המחקר והמידע של הכנסת, [דחיית גיל הפרישה לנשים – נתוני רקע והשלכות](#), כתב אליעזר שוורץ, 28 במרס 2011; ועדת כספים, פרוטוקול מס' 888, 1. הודעת שר האוצר בדבר המלצות הוועדה הציבורית לבחינת גיל הפרישה לנשים בהתאם לסעיף 9(ב) לחוק גיל פרישה, התשס"ד-2004. 2. גיל הפרישה לנשים ומצב הקרן לנפגעי העלאת גיל הפרישה במקצועות שוחקים הצעתה של חברת הכנסת פניה קירשנבאום. 3. העלאת גיל הפרישה לנשים הצעתה של חברת הכנסת זהבה גלאון, 15 בנובמבר 2011; ועדת העבודה, הרווחה והבריאות, פרוטוקול מס' 597, 21 בדצמבר 2011; הוועדה לקידום מעמד האישה, פרוטוקול מס' 98, העלאת גיל הפרישה לנשים בעקבות מסקנות ועדת ניסן, 4 ביולי 2011; הוועדה לקידום מעמד האישה, פרוטוקול מס' 16, [גיל הפרישה לנשים](#), 3 ביוני 2013.

²⁵ נשים בנות 60 ו-61 וגברים בני 65 ו-66.

²⁶ בנק ישראל, [דין וחשבון 2014](#), פרק ה': [שוק העבודה](#), 31 במרס 2015. נציין כי בדוח נעשתה גם בדיקה אמפירית על נתונים של רשות המיסים התומכת בכך שהעלאת גיל הפרישה הגדילה את שיעורי התעסוקה בקרב עובדים בסביבות גיל הפרישה. ההשפעה המשמעותית ביותר ניכרה בקרב גברים.

לוח 5 – תוחלת החיים בקרב גברים ונשים בישראל²⁷

שנת לידה	1975-1979	1980-1984	1985-1989	1990-1994	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2009-2013 ²⁸
גברים	71.2	72.7	73.8	75.1	76.1	77.4	78.9	79.9
נשים	74.7	76.1	77.4	78.8	80.0	81.6	82.7	83.6
הפרש	3.5	3.4	3.6	3.7	3.9	4.2	3.8	3.7

מהנתונים שבלוח אפשר לראות כי תוחלת החיים, הן של גברים והן של נשים, עולה עם השנים. כמו כן, תוחלת החיים של נשים גבוהה מזו של גברים בכארבע שנים.

☒ **הצורך באיזון אקטוארי של קרנות הפנסיה**, לצד הבטחת קצבה בסכום סביר בתקופת הפרישה. העלייה בתוחלת החיים, ללא התאמה של גיל הפרישה עשויה לגרום לכך שהיקף ההתחייבויות הפנסיוניות של הקרנות יגדל והאיזון האקטוארי ייפגע, מצב שיחייב, על פי התקנונים של קרנות הפנסיה, להפחית בסכומי הקצבאות החודשיות או לחלופין להעביר סיוע מתקציב המדינה לכיסוי הגירעונות. בדומה, העלאת גיל הפרישה עשויה להוביל לצמצום גם בהוצאות המוסד לביטוח לאומי שכן גם גיל הזכאות לקצבת זקנה יעלה בהתאם.

3.2. נימוקים נגד העלאת גיל הפרישה

☒ **פערים מגדריים בשוק העבודה** – כנגד הטענות כי העלאת גיל הפרישה תיצור שוויון מהותי בשוק העבודה נשמעות הטענות כי דווקא בשל מעמדן הפחות של נשים בשוק העבודה, הזכאות לגיל פרישה מוקדם משל גברים למעשה מיטיבה עם הנשים ובכך מקדמת את עיקרון השוויון המהותי בשוק העבודה.²⁹ בהקשר זה נציין כי נתונים שונים ובהם כאלו שהוצגו במסמך מלמדים כי בהשוואת תעסוקת גברים ונשים קיימים פערי שכר ופערים הנוגעים לאיכות העבודה (משלחי יד, תפקידי ניהול וכדומה).

☒ **העדר כלים משלימים** – יש צורך ליצור כלים משלימים להבטחת אפשרויות תעסוקה לנשים מבוגרות יחסית טרם העלאת גיל הפרישה. לדוגמה, ייתכן שיש מקום לתמרץ מעסיקים להמשיך ולהעסיק עובדים מבוגרים באמצעות הטבות מס וכדומה. נוסף על כך, ייתכן שיש מקום ליצירת מנגנון שיקשה את פיטוריהם של עובדים המתקרבים לגיל הפרישה.

☒ **פגיעה בהכנסת הנשים המבוגרות** – כפי שהוצג במסמך שיעור התעסוקה של נשים מבוגרות נמוך מזה של נשים בגיל צעיר יותר ומשל גברים בגיל המקביל. דחיית גיל הזכאות לפנסיה ללא מתן מענה הולם בתחום היצע העבודה לנשים בגיל הפרישה הנוכחי עלולה לפגוע בנשים אלו, שכן גיל הפרישה משפיע גם על גיל הזכאות לפנסיה ולקצבת זקנה מהמוסד לביטוח לאומי, ונשים אלו ייוותרו גם בלי הכנסה מעבודה וגם בלי אפשרות להכנסה חלופית. יש לציין כי על-פי נתוני בנק ישראל האמורים לעיל, **העלאת גיל הפרישה צמצמה את הכנסותיהן של השכבות המתקשות להשתלב במעגל התעסוקה בגיל מבוגר**. כך, **הכנסתן משכר של נשים בעלות הכנסה נמוכה ירדה**.³⁰

²⁷ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, **שנתון סטטיסטי לישראל שנת 2014**, [לוח 3.25](#).

²⁸ עד לשנת 2009 לוח התמותה חושב ע"ס שיעורים סגוליים עד גיל 84. החל משנת 2009 הלוח מחושב משיעורים סגוליים עד גיל 94.

²⁹ בחינת העלאת גיל הזכאות לפרישה לנשים – עמדת נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה, הוגש לוועדה לקידום מעמד האישה לקראת דיון בנושא, 30 במאי 2013.

³⁰ בנק ישראל, **דין וחשבון 2014**, [פרק ה': שוק העבודה](#), 31 במרס 2015. נציין כי בדוח נעשתה גם בדיקה אמפירית על נתונים של רשות המיסים התומכת בכך שהעלאת גיל הפרישה אכן השפיעה על התפלגות ההכנסות.

☒ **עבודה במקצועות שוחקים** – חלק ניכר מהנשים עדיין מועסקות במשלחי יד המוגדרים "נשיים". על-פי נתוני הלמ"ס אשר הוזכרו לעיל, בשנת 2014 כ-32% מהנשים המועסקות בישראל עסקו בשישה משלחי יד "נשיים" המתאפיינים בשכר נמוך: טיפול וסיעוד, הוראה בבתי-ספר ועוד. משלחי יד אלו הם על-פי רוב מקצועות שוחקים. לפיכך, לעתים נשים אלו יוצאות לגמלאות בגיל מוקדם יותר, בשל השחיקה הפיזית והמקצועית הכרוכה בעבודתן.

לסיכום, מהטיעונים עולה כי **ייתכן שהארכת מספר שנות העבודה תסייע להגדלת החיסכון הפנסיוני, וייתכן שהיא תתרום בטווח הארוך לשיפור מעמדן של נשים בשוק העבודה**. עם זאת, **בפועל נשים מבוגרות מתקשות במציאת עבודה** ולכן דחיית גיל הפרישה עלולה לפגוע בהן שכן הן יוותרו ללא הכנסה מעבודה וללא הכנסה חלופית (לדוגמה קצבת זקנה). כמו כן, בבחינת שיעורי התעסוקה וגיל הפרישה הרצוי יש מקום לבחון גם את הענפים שבהם העובדים מועסקים, **וייתכן שיש לקבוע את גיל הפרישה גם לנוכח סוג העבודה, בעיקר אם מדובר במקצוע שוחק פיזית או נפשית**. היבט נוסף אשר ייתכן ויש לתת עליו את הדעת בדיונים אודות גיל הפרישה הוא האפשרות להגמשת גיל הפרישה. קרי, מתן תמריצים לעובדים לפרוש בגיל מאוחר יותר, לצד מתן האפשרות לפרישה מוקדמת יותר וכן קביעת גיל פרישת חובה מעל לגיל 67, למעוניינים בכך.

כאמור, על פי המתווה בחוק, כחלק מהעלאת גיל הפרישה, צריכה לקום ועדה מקצועית שתבחן את הסוגיה ותמליץ האם להמשיך במתווה העלאת גיל הפרישה לנשים כפי שקבוע בחוק עד לסוף שנת 2016. אם לא תוגש המלצה הרי שברירת המחדל היא להמשיך וליישם את המתווה להעלאת גיל הפרישה. בפעם הקודמת שנדרשה הקמת ועדה דומה לבחינת הסוגיה, הוועדה הוקמה בשלב מאוחר יחסית והושמעו טענות שבגין התקופה הקצרה שעמדה לרשות חברי הוועדה לא התאפשרה בדיקה מעמיקה ומספקת של ההיבטים השונים. להקמת הוועדה בשלב מוקדם יחסית ישנה חשיבות גם בהיבט של ההכנות וההתאמות הנדרשות בשוק העבודה במקרה שיוחלט להמשיך בהעלאת גיל הפרישה.

